

- самонавчання в умовах європейської системи освіти виступає як усвідомлена творча діяльність з оволодіння необхідних знань, навичок і умінь та формування якостей, що забезпечують саморозвиток творчої особистості та підготовки фахівця.

Література

- 1.Алексюк А.М. Експериментальне впровадження технології модульної організації навчання у вищій школі // Проблеми вищої школи: Науково-методичний збірник. – К., 1994.- Вип.79. – С.3-6.
- 2.Баранова Л.П., Савченко Л.М. Організація самостійної роботи студентів в умовах рейтингової системи контролю знань при вивченні курсу історії культури України // Проблеми вищої школи: Науково-методичний збірник. Вип.81. – К., 2008. – С.62-64.
- 3.Герман Н.А., Тягунова Н.В. Адаптація форм організації самостійної роботи студентів до сучасних технологій навчання. // Вища школа. – 2010. – №4-5. – С.53-61.
- 4.Зимняя И.А. Педагогическая психология. – Ростов-на-Дону, 1997. – С.476.
- 5.Козаков В.А. Самостійна робота студентів і її інформаційне забезпечення. – К., 1990. – С.248.
- 6.Минаков А.П. О творческом методе преподавания // Весник высшей школы. – 1945. –№5. – С.19-22.
- 7.Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання // Алексюк А.М., Аюрзанайн А.А. Підкасистий П.Г., Казаков В.А. – К.: ІСДО, –1993. – С.335-339.
- 8.Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу / Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я., Шинкарук В.Д. Грубіянко В.В., Бабин І.І. – Київ-Тернопіль, 2008. – С.147.
- 9.Приходько Ю.І. Особистісно орієнтоване навчання і розвиток творчого потенціалу особистості // Військова освіта: Зб.наук. праць. – К., 2003. – №12. – С.94-104.
- 10.Трофимова Н.К., Еремина Е.И. Самообразование и творческое развитие личности будущего специалиста // Педагогика. – 2009. - №2. – С.42-47.

УДК 378.0143.(477)(043).

Гук О. Ф.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет психології, кандидат педагогічних наук

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД МОДЕРНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

В статті проведено аналіз модернізації навчально-виховного процесу у зарубіжних вищих навчальних закладах.

Ключові слова: *навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах, модернізація навчально-виховного процесу, європейські освітні стандарти.*

В статье проведен анализ модернизации учебно-воспитательного процесса в зарубежных высших учебных заведениях.

Ключевые слова: *учебно-воспитательный процесс в высших учебных заведениях, модернизация учебно-воспитательного процесса, европейские образовательные стандарты.*

In the article the modernization of the educational process in foreign universities is analyzed.

Key words: *teaching-educational process of higher educational institutions, modernization of teaching-educational process, European educational standards.*

Актуальність. Під впливом глобалізаційних процесів, що відбуваються в усіх сферах суспільства, навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах зазнав

суттєвих змін й зорієнтований на досягнення світових освітніх стандартів. Цьому сприяють державна політика в галузі освіти, втілена в Конституції України, Законі «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти, відповідних указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України. Зокрема у Національній доктрині розвитку освіти України зазначено, що головним ресурсом укріплення авторитету і конкурентоздатності держави на міжнародному рівні стає вища освіта.

Пошук якісно нових підходів до підготовки фахівців відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня детермінує необхідність модернізації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах України.

Мета полягає в здійсненні аналізу навчально-виховного процесу у зарубіжних вищих навчальних закладах з метою трансформації зарубіжного досвіду модернізації навчально-виховного процесу в систему вищої освіти України.

Першими насущність потреби модернізації вищої освіти з метою переходу від традиційних класичних підходів до максимальної відповідності законів ринкової економіки зрозуміли педагоги Сполучених Штатів Америки ще у кінці XIX – на початку XX століть. Вони завжди в першу чергу звертали увагу на практичне застосування результатів освіти. Загальна американська культура завжди мала технічний і прикладний характер; за своїм походженням вона була одним із засобів створення нації. Дещо пізніше підхід підпорядкування вищої освіти матеріально-економічним інтересам почав використовуватися і в європейських країнах. Але на відміну від США в цих країнах намагалися зберегти національні історико-культурні традиції та духовно-гуманістичні основи вищої освіти.

Американська вища освіта сьогодні спрямована на створення людини-фахівця, головні особистісні риси якої – наявність висококласних знань у вузькій професійній галузі соціальної економіки і значна обмеженість (а часто – практична відсутність) знань у інших галузях. У 1991 році в США була прийнята так звана нова освітня ініціатива, низку ключових пунктів якої в 1999 році було інтерпретовано в Болонській конвенції і адаптовано до реалій Європейського Союзу. Якщо порівняти американські освітні реформи кінця XX століття з Болонською конвенцією, зазначимо схожість деяких напрямків розвитку освіти з реформами, які проводяться в європейській освіті.

Це свідчить про подальші напрями розвитку європейської системи освіти, що вона за своєю сутністю наблизатиметься до американської системи. Проте не слід вважати, ніби американська система освіти не вчить мислити. Навпаки, вона вчить мислити професійно, в рамках соціально-економічних потреб. Завдяки розвитку освіти сьогодні багато в чому динамічно змінюється весь кадровий потенціал США. Постійно зростає частка працівників, зайнятих переважно розумовою працею (близько 60% у 1998 р.), і особливо представників принципово нових професій, що виникли з розвитком науково-технічного прогресу: аналітиків систем, фахівців в області генної інженерії, програмового забезпечення, інформаційних технологій [4].

Процес європейської інтеграції розпочався, а перспектива розширення Євросоюзу надала йому нових обріїв:

- зміцнення і розвитку інтелектуального, соціально-культурного і науково-технічного потенціалу Європи;
- розгляд вищої освіти, як провідника ідей нового тисячоліття, що сприяє вихованню у студентів і всіх громадян почуття причетності до спільних цінностей і соціально-культурного партнерства;
- використання нового освітнього базису, який повинен носити узагальнений, стандартизований характер при одночасному збереженні історико-культурних традицій і базуватися на найсучасніших наукових досягненнях (в першу чергу в області інформаційних технологій);
- відповідальність вищої школи за підготовку робочої сили нового типу, розширення перспектив її міжнародного працевлаштування і розвиток мобільності спеціалістів.

У Болонській декларації сказано: «Особливе місце варто приділити міжнародній конкурентоздатності європейської системи вищої освіти. Життєздатність і організаційно-

технічний рівень будь-якої цивілізації визначається привабливістю її культури для інших країн. Ми повинні домогтися того, щоб престиж європейської системи вищої освіти в усьому світі був таким же високим, як престиж європейської науки і культури» [7].

Таблиця 1. - Порівняння ключових моментів “нової освітньої ініціативи” США (1991 р.) і Болонської конвенції Європейського Союзу (1999 р.)

<i>Ключові моменти “нової освітньої ініціативи” США (1991 р.)</i>	<i>Ключові моменти Болонської конвенції Європейського Союзу (1999 р.)</i>
Розвиток стандартів освіти за п'ятьма основними навчальними предметами: англійська мова, математика, природознавство, історія і географія. Введення системи кредитів і середнього балу.	Введення кредитно-модульної системи і дворівневої освіти з метою її стандартизації. Наявність інтернаціональних навчальних дисциплін.
Розвиток системи національного тестування, результати якого повинні використовуватися при прийомі студентів до університетів і коледжів, а також роботодавцями при прийомі на роботу.	Введення систем тестування, результати яких повинні використовуватися при прийомі студентів до університетів і коледжів, переході студентів з попереднього курсу на вищий.
Забезпечення можливості отримання вищої освіти і просування по східцях освіти на базі освіти, одержаної в школі.	Забезпечення можливості отримання вищої освіти, ступеня доктора, а також освіти впродовж всього життя.
Всебічна фінансова підтримка тих, хто добре навчається, і тих, хто вивчає предмети основних природничих напрямків.	Розширення мобільності освіти, система заходів, направлена на збільшення привабливості освіти.
Стимулювання бізнесу в підтримці некомерційних організацій, які проводять наукові дослідження, і розвиток нетрадиційних підходів у освіті.	Залучання бізнес-структур до фінансування освіти на умовах постачання необхідних фахівців. Контроль якості освіти незалежними організаціями. Розвиток новаторських форм “освіти за кордоном”.
Федеральне фінансування громад і створення нової американської школи.	Часткове фінансування Європейським Союзом, часткове – споживачами освітніх послуг.
Створення умов партнерства між освітою і роботодавцем.	Орієнтація освіти на кінцевий результат, працевлаштування випускників.

Декларацією передбачається:

- використання ясної, прозорої і порівняльної системи надання освітніх ступенів з видачею додатків до дипломів (забезпечення працевлаштування випускників і посилення конкурентноздатності системи вищої освіти);
- впровадження системи дворівневої вищої освіти: базової і післядипломної (graduate and postgraduate); доступ до другого етапу вимагає завершення першого. Ступінь, який надається після закінчення першого етапу, визнається на європейському ринку праці як достатній рівень кваліфікації;
- прийняття Європейських Кредитно-Трансферної Системи (ECTS) як засобу підвищення мобільності студентів. Кредити можуть діяти на всіх рівнях вищої освіти, включаючи неперервну освіту, за умови їхнього визнання приймаючими навчальними закладами;
- стимулювання мобільності і створення умов для вільного переміщення студентів, викладачів, освітніх менеджерів, дослідників;
- розвиток європейського співробітництва в області контролю якості з метою розробки порівняльних критеріїв і методологій;
- посилення європейського виміру вищої освіти насамперед у таких областях, як проектування освітніх програм, наукові дослідження тощо [1, с.33].

Освітня мобільність базується на двох моментах: транснаціональна вища освіта і інтернаціоналізація вищої освіти [1]. Перший момент означає освіту, одержувану в одній країні в рамках ВНЗ іншої країни. Поняття «інтернаціоналізація вищої освіти» охоплює: 1) обмін викладачами і студентами; 2) міжнародні академічні зв'язки; 3) особливі навчальні плани. Найважливіший принцип інтернаціоналізації вищої освіти полягає в тому, що вона повинна служити зміцненню національних, регіональних і місцевих можливостей для

розвитку людських ресурсів. Основні завдання міжнародного співробітництва, згідно з Програмним документом ЮНЕСКО «Реформа і розвиток вищої освіти» [6], повинні вирішуватися за схемою, наведеною на рис.1.

Ректорський корпус Європи переконаний у тому, що для розширення мобільності та досягнення визнання ринками праці ступенів, кваліфікацій і дипломів, необхідна адаптація навчальних планів, чітка структура освітніх рівнів, надійна гарантія якості навчально-виховного процесу, потрібне застосування основних мов міжнародного спілкування у викладанні, відповідні інформація і маркетинг, служби прийому іноземних студентів, а також зняття заборон на міграцію і зміну законів, які регулюють ринки праці [1].

Рис.1. Основні завдання міжнародного співробітництва у разі впровадження інтернаціоналізації вищої освіти.

Впровадження рішень, прийнятих Болонською декларацією, стимулюється необхідністю гармонізації структури кваліфікаційних систем у вищій освіті Європи. Прийняті нормативні документи для того, щоб європейські ВНЗ як академічно, так і професійно визнали курсові модулі, навчальні рівні, ступені та інші звання. Це допоможе громадянам найефективніше використовувати свої кваліфікації, компетенції та навички на всьому європейському освітньому просторі.

Визначено вимоги оновлення освітніх програм [1]:

- введення нових, а не пристосування старих освітніх планів;
- гарантований рівень якості на базі надбаних компетенцій, а не витраченого навчального часу;
- досить реальні можливості на ринку праці;
- чітке розділення з післявузівською освітою;
- акредитування.

Останній момент, в свою чергу, вимагає:

- сумісних систем контролю якості, орієнтованих на “порогові стандарти”, які встановлюють вимоги до рівня підготовки випускників (за результатами), а не змістовні та часові параметри освітнього процесу, що відносяться до передумов;
- незалежного оцінювання, яке врешті-решт може привести до створення “європейських знаків якості” для широких предметних областей (вакуум “національного оцінювання” повинен бути заповнений організаціями, незалежними від національних і європейських владних структур);
- координованого підходу до стандартів якості транснаціональної освіти і до визнання іноземних приватних провайдерів (постачальників) вищої освіти [2].

Все перераховане і є сутністю сучасної європейської системи вищої освіти [5]. Проте слід зауважити, що після прийняття Болонської декларації та впровадження її у життя в ідеології європейської вищої освіти склалися умови для можливості виникнення так званого парадигматичного зсуву.

Висновки. Стан сучасної української освіти безпосередньо пов'язаний із станом країни в цілому. Оскільки векторним напрямом розвитку української держави є орієнтація на демократизацію і вступ до Європейського союзу [3], вища освіта повинна відповідати цій перспективі і, також орієнтуючись на європейські демократичні стандарти, поступово трансформуватися в цьому напрямі.

Отже, до європейської модернізації навчально-виховної діяльності належать: конкурентоспроможність вищої школи на міжнародному ринку праці; адекватність вищої освіти сучасній світовій економіці та науково-технічному прогресу; академічна і професійна мобільність; неупереджене ставлення до національних дипломів і кваліфікаційного рівня фахівців; модульна структура і особистісна орієнтованість освітніх програм; співпраця і гармонізація структур вищої школи; наявність незалежних систем акредитації і контролю якості освіти; європейський стандарт якості вищої освіти; культура навчання протягом життя; конкуренція між ВНЗ при зміцненні їх співробітництва; зростання престижності вищої освіти і розширення її експортного потенціалу.

Література

1. Байденко В.И. Болонские реформы: некоторые уроки Европы // Высшее образование сегодня. – 2004. – №2. – С. 14-22.
2. Высшее образование в Европе. Транснациональное образование: возможность доступа или создание препятствий. 2000, №3. [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.aha.ru/~moskow64/educational_book.
3. Григор О.О. Формування інформаційного суспільства в Україні в контексті інтеграції в Європейський Союз (державно-управлінський аспект): Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 [Електронний ресурс] / Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — Л., 2003. — 20 с.
4. Джонстоун Д.Б. Система высшего образования в США: структура, руководство, финансирование // Университетское управление: практика и анализ. – 2003. – №5-6(28). – С. 92-102.
5. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти // Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т". — К.: Політехніка, 2003. — 200 с.
6. Корсак К.В. Формування культури оцінювання і забезпечення якості роботи вищих шкіл // Вища освіта України. – Київ, 2004. – №1. – С. 41-49. 7. Степко М.Ф., Клименко Б.В., ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л. Болонський процес і навчання впродовж життя: Моногр. / Нац. техн. ун-т "Харк. політехн. ін-т". — Х., 2004. — 111 с.